

סימון: א' 3 [מחצית: ר' אלעזר צ"ר קליין]. צתים צ"י 7 טורים. 4 ווליס צכל טור. — א 8533.

אֶת חֵיל יוֹם פְּקֻדָּה / בְּאִמְיוֹ כָּל לְחוּם לְשִׁקְדָּה
נָשִׁים בּוֹ בְּרַךְ לִיקוּדָה / יָדָעַם לַיִשָּׁר כְּעַל מוֹקְדָה:

הַיּוֹצֵר יַחַד כָּסֵל נִשְׁפָּט / וְשׁוֹעַ וְדָל בְּפִלוֹס יִשְׁפָּט
זָכַר לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט / חֵין עָרְכוּ יִזְכֹּר בְּמִשְׁפָּט:

5 טָרַם כָּל מַפְעֵל חָצַב / יוֹם בְּמַחֲשַׁבַת צוּר חָצַב
כְּאֲחוּר וְקָדַם בְּתוֹךְ נִחְצַב / לִיְהִיב עָלָיו כָּל הַמַּחְצַב:

מִנְתּוֹ כְּהִיּוֹם כַּח דְּשֻׁנָּה / נִצֵּר לְהַחֲנִיט לְתַשְׁעִים שָׁנָה
סִימָה אוֹת הַיּוֹת לְשׁוֹשְׁנָה / עֲבוּר לְפָנָיו בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה:

כ"י כמו ביוצר לעיל; נוסף קנ"ק; אג" (14-7) קנ"ק (14-8) || 1 באימיו: באימה קנ"ק 4 יוזכר: ייזכר קנ"ק.
5 מחשבת קנ"ק 6 ליהיב כך מנוקד ברוב כ"י

1 את חיל יום פקודה באה חרדת יום הדין. את (=אתא) פי' באה, ע"ש ישע' כא יב אתא בקר. חיל ע"ש שמות טו יד חיל אחו...יום פקודה ע"ש שמות לב לד וביום פקדי...ועי' ילקוט שמעוני ח"ב רמז פ"ח (מורחב מתחומא במד' כ"א = כ"ו דף י"א א' נובר)...יש פקידה לעונות, שנאמר וביום פקדי ופקדתי עליהם את חטאתם. ובפירושו 306 מובה ממדרש המלאכים בראש השנה צועקים אתא חילא אתא חיל. יום פקודה. במדרש ושמתי פקודתך שלום (ישע' ס יז) זה ראש השנה. ונגשיך צדקה. זה יום הכפורים. עכ"ל. ואינו נמצא במדרשים הידועים. באימיו כל לחום לשקדה באימותיו לייסר כל בשר, להום ע"ש צפנ' א יז ושפך דמם בעפר ולחמם כגללים, לסקדה (מל' ארמית) ע"ש ת"י דבר' ח ה היכמא דמסקד גבר ית בריה ה' אלהך מסקד יתכון. ויש מפרשים אותו ע"ש איכה א יד נשקד על פשעי, שפירושו 'נקשר' או (לדעת ראב"ע) נמשך, נמהר; ויש גורסין לשקדה בשין ימיני, פי' להיות שקד. 2 ברך ליקודה לכרוע, ל' ויקד, ברא' כד כו ועוד. דעם ליישר מחשבותם ליישר. כעל מוקדה ע"ש ויק' ו ב, ר"ל כעשן הקטורת שהיתה מתמרת ועולה (תוספתא יומא ב ו ועוד) ישר ואינה פונה לכאן ולכאן. 3 היוצר יחד כסל נשפט ע"ש תהל' לג טו היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם, ודרשוהו במשנה (ר"ה א' ב') על יום הדין. כסל (ויק' ג ד. תהל' לח ח ועוד) כנוי ללב. נשפט, ר"ל הקב"ה שהוא יוצר כל לבות נשפט אתם, ע"ש ירמ' כה לא נשפט הוא לכל בשר, וכדומה. ושווע (פי' עשיר) ודל ע"ש איוב לד יט ולא נכר שווע לפני דל. בפלוס יושפט בפלוס ומאזני משפט (משלי טו יא). 4 זכר לא יעשה משפט זכרון לתפלתו של אברהם (ברא' יח כה) חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט, שדרשוהו בב"ר מ"ט ט (ע' 511) אם עולם אתה מבקש אין דין ואם דין תבקש אין עולם. ועי' ג"כ ויק"ר י' א' (ע' קצו). חין ערכו ערך תחנוניו, ע"ש איוב מא ג לא אחריש בדיו ודבר גבורות וחין ערכו, ודרשוהו (ב"ר מ"ט י' ע' 512) חן נתן באריות שפתיו בשעה שביקש רחמים על סדומים. 5 טרם כל מפעל חצב פי' יצר, ר"ל טרם ברא הקב"ה את עולמו. יום מחשבת צור חוצב יום את אברהם שנאמר בו (יש' נא א) הביטו אל צור חוצבתם... הביטו אל אברהם אביכם (והפייטן שינה את לשון הכתוב בגלל החרון, או שיש לפרש: צור שחוצב ממנו הדור הבא אחריו). כל זה ע"פ דרשת חז"ל ב"ר י"ד ו' (ע' 130) כתוב (יהושע יד ט) האדם הגדול בענקים. אדם או אברהם, ולמה קרא אותו אדם גדול, שהיה ראוי להיבראות קודם אדם הראשון, אלא אמר הקב"ה שמה יקלל ואין מי שיתקן... כך למד ברא הקב"ה את אברהם באמצע דורות כדי שיסבול דורות שלפניו ושל אחרייו. עכ"ל. ולפי זה ממשך הפייטן 6 כאחור וקדם (לשון תהל' קלט ה, ודרשוהו על בריאת אדם הראשון ב"ר כ"ד ב' ע' 230, ועוד) בתוך נחצב ר"ל נוצר באמצע הדורות. ליהיב עליו כל המחצב לשום עליו כל משא הדורות הנ"ל. (ליהיב או ליהיב, לשון נמינה, כגון הבה לי בנים, ברא' ל ב, וה"ה בארמית). 7 מנתו אשתו שהיתה לו למנה, וכנראה חודשה מליצה זו ע"י הפייטן. כהיום כח דושנה בראש השנה שבה לנערותה, ע"פ דרשת חז"ל (ר"ה דף י' ב') ברה' נפקדו שרה רחל ותנה, והיתה דשנה ורעננה. נצר להחניט להצמיח, ללדת בן. 8 סוימה אות היות לשושנה להיות אות מסוימת לישראל הנקראים שישנה (שה"ש ב א) עבור לפניו בראש השנה שיהיו עוברים לפניו לדין (לשון המשנה, ר"ה א' ב') ויפקדו

פִּלְצוּ פְּרַחֲיָהּ בַּחֶק יוֹם / צִיגְתֶּם פָּנֵי כֶסֶף אִים
10 קוֹל דְּבַכְבֶּם יִרְחִישׁוּ כְּהִיּוֹם / רוֹגְשִׁים לְהַרְיֵעַ לְמִצּוֹא פְּדִיּוֹם:

שְׁעוֹנִים עָלֶיהָ בָּהּ לְהַפְקֶדָה / שׁוֹאֲגִים בְּלֶהֱקֵן דְּלָתוֹת לְשִׁקְדָה
תְּמוּכִים בְּדָשֵׁן שֶׁהָ עֲקֶדָה / תֶּשֶׁר אֲשֶׁר בּוֹ נִפְקְדָה:

כַּפְתּוּב. וַיִּפְקֶד אֶת־שָׁרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר. וַיַּעַשׂ יְיָ לְשָׁרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר: (ברא' כא א)
[וַנֶּאֱמַר. שְׁמַעוּ אֵלֵי רִדְפִי צֶדֶק מִבְּקָשִׁי יְיָ. הִבִּיטוּ אֶל־צוּר חֲצִבְתָּם וְאֶל מְקַבֵּת בּוֹר נִקְרָתָם:
הִבִּיטוּ אֶל־אֲבֹרָתָם אֲבִיכֶם וְאֶל־שָׁרָה תַּחֲלִילָכֶם. כִּי־אֶחָד קָרָאתִי וְאֶבְרָכָהּ וְאֶרְבֶּהּ:
וַנֶּאֱמַר. אַחֲזוּר וְקִדְּם צִרְתָּנִי. וְתַשֵּׁת עָלַי כִּפְכָּה: (תהל' קלט ה)
וַנֶּאֱמַר. הַיּוֹצֵר יֶחֶד לִבָּם. הַמְבִּין אֶל־כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם: (תהל' לג טו)
[וַנֶּאֱמַר. לֹא־הִבִּיט אֶן בִּיעָקֵב וְלֹא־רָאָה עֵמֶל בִּישְׂרָאֵל. יְיָ אֱלֹהֵיו עֲמָו וְתִרְוַעַת מִלֶּךְ בּוֹ: (במד' כג כא)]
וַנֶּאֱמַר. לְמַשְׁפָּטֶיךָ עֲמָדוֹ הַיּוֹם. כִּי הִכַּל עֲבָדֶיךָ: (תהל' קיט צא)
[וַנֶּאֱמַר. יְיָ מִנֵּת־חֵלְקִי וְכוּסִּי. אֲתָהּ תוֹמִיךְ גּוֹרְלִי: (תהל' טו ה)]
וַנֶּאֱמַר. וְדִיבִי עֲמִים נֶאֱסָפוּ עִם אֱלֹהֵי אֲבֹרָתָם. כִּי יֵאלֹהִים מִגְּנִי אֶרֶץ מֵאֵד נִעְלָה: (תהל' מז י)

נִעְלָה בְּדִין עֲלוֹת בְּתִרְוַעָה / גִּיא עִם דְּרִיחָה לְרִוְעָה
בְּשׁוֹפֵר (בשבת בּוֹכְרוֹן שׁוֹפֵר) אֶפְתָּנוּ וּבִבְרָךְ כְּרִיעָה / בְּמַגְנַת רַעִים בְּגִנוּ אֶתְרִוְעָה:

8 בזה ראש השנה דפוטים 9 פולצו: פחדו ט | בחוק יום: בזה יום זחממ'מ'נכ 10 כהיום: היום קג'7, 18, 9 אג' |
ולמצוא בב'ו'הקרג 14 אפתנו: ארצנו פטגלגף אפתנו ארצנו כן | בברך קג'7, 9 | כרועה אפאקג'9 אג' | במגנת
רעים: במגנת איתן (אתן קג'7, 9) אג'7, 18, 9 אג' | בגנו: בו קג'7, 18, 9 אג'7

לטובה כשם ששרה נפקדה. 9 פולצו פרחיה נבעתו (ל' יתפלצון, איוב ט ו). בחוק יום בתקיעת שופר. וי"ג בזה יום,
ומסתבר. ציגתם בזמן עמידתם (ל' וציגתם לפני פרעה, ברא' מז ב). לפני כס איום לפני כסא הקב"ה (כס ע"ש שמות יז טז)
הנקרא איום ונורא (חבק' א ז). 10 קול דבבם בדבורם, מל' דבב, ע"ש דובב שפתי ישנים, שה"ש ז י. ירחישו בשפתותיהם,
ידברו בלחש, לשון התלמוד ירו' ברכ' ד' א' דף ז' א' רק שפתיה נעות, מכאן שהוא צריך להרחיש בשפתותיו. רוגשים מתאספים,
ע"ש תהל' ב א למה רגשו גוים. להריע לתקוע בשופר. 11 שעונים עליה ר"ל על שרה שבזכותה ייפקדו לטובה. בלהק
בלהקה, ר"ל בקהל (ל' להקת נביאים, ש"א יט כ). דלתות לשקדה ע"ש משלח לך לשקוד על דלתותי יום יום. 12 תמוכים
בדשן שה עקדה בדשן יצחק, ע"פ מדרש עתיק על ברכות העמידה (שבלי הלכות השלם, מהד' בובר, י"ח דף ט' א') כשנעקד
יצחק על גבי המזבח ונעשה דשן והיה אפרו מושלך על הר המוריה מיד הביא עליו הקב"ה טל והחיה אותו, ע"י שפיגל, מאגדות
העקדה, ס' היובל לאלכסנדר מרכס, נ"י תש"י, ע' תפה, והרעיון נתפשט בכמה מדרשים מאוחרים. לפי זה יש לבאר: ישראל
תמוכים הם בדשן יצחק שנראה אפרו כאילו צבור ע"ג המזבח. תשר אשר בו נפקדה בחדש תשרי שבו נפקדה שרה (ר"ה
דף י' ב') (כ"ה בפירוש כ"י 306). ויש מפרשים תשר ל' תשורה, כאילו יצחק היה התשר שבו נפקדה שרה, ואינו מסתבר.
13 נעלה בדין עלות בתרועה ע"ש תהל' מז י מאד נעלה. מז ו עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר, ע"פ דרשת חז"ל
ויק"ר כ"ט ג' (ע' תרעד, ובמקבילים הרשומים שם) כשהקב"ה עולה לישוב על כסא הדין בראש השנה בדין (כך גירסת
הפייטן, וי"ג לדין) הוא עולה. הה"ד עלה אלהים בתרועה. וכיון שישאל נוטלין שופרותיהן ותוקעין, מיד יי בקול שופר. מה
הקב"ה עושה. עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים וכו'. גיא עם דריה לרועה לרועץ הארץ ויושביה. 14 בשופר
אפתנו לפי הדרשה הג"ל. ובברך כריעה בכריעת ברך (דוגמת חין ערכי, ע"י לעיל 4). וי"ג כרועה. במגנת רעים
בגנו אתרועעה במגן ישראל, שהם רעים זה לזה, אחתהרה בעתיד לבא בבית המקדש הנקרא גנו, ע"ש שה"ש א באתי
לגני אחותי כלה, וע"פ מה שדרשו במדרש שם. והלשון ע"ש משלי יח כד איש רעים להתרועע. (ויש מפרשים רעים האבות,
כדי לסיים במגן האבות, ורחוק הוא.)

זְכַרְנוּ לַחַיִּים (נִיא לַחַיִּים) מִלֶּךְ חֶפֶץ בַּחַיִּים. וְכַתְּבוּ בַסֶּפֶר הַחַיִּים. לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים.
מִלֶּךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמִגֵּן. בְּרוּךְ אַתָּה יי מִגֵּן אֲבֹרָתָם:

אַתָּה גְּבוּר לְעוֹלָם אֲדֹנֵי מַחִיָּה מִתִּים אַתָּה. רַב לְהוֹשִׁיעַ. [בִּקְרָא: מוֹרִיד הַטָּל]
מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מַחִיָּה מִתִּים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוּמָךְ גּוֹפְלִים וּרְפוּאָה חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקִים
אֲמוֹנָתוֹ לִישׁוּעַ עֶפֶר. מִי כְמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמָה לָךְ מִלֶּךְ מִמִּית וּמַחִיָּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה.

מחיה

סיונו: תשכ"ק. - ת 23.

תְּאַלֵּת זו כְּחֶפֶץ לְהַתְעִיל / שׁוֹעַ עֶרוֹךְ לְמָדָם לְהוֹעִיל
רוֹן הַרְרִי קָדָם הַמוֹעִיל / קְרוֹא בְּגֵרוֹן מוֹקֵשׁ לְהַגְעִיל:

צִדְקָם לְהַקְפוֹת בְּנִיב שׁוֹעָה / פְּעָלָם בְּקָרֵב שָׁנִים לְשִׁמְעָה
עֵת רִצּוֹן וַיּוֹם יְשׁוּעָה / סְבִיכַת קֶרֶן וּבְרִית שְׁבוּעָה:

5 נּוֹכְבִּים בְּגִישַׁת חוֹתְמוֹת תְּשׁוּעָה / מְסַפֵּר שְׁתוֹת וְחוֹתְמִיָּהן תְּשׁוּעָה
לְמִנֵּן פְּלוּל שְׁמוֹת תְּשׁוּעָה / כְּחֻנָּה עֶקְרָה יִלְדָה שְׁבָעָה:

כִּי־הֵנִי¹⁸ | בּוֹסֵף קָנָה¹⁹ (רַק 14.13) || 1 שׁוֹעַ קָנָה¹⁸ 3 צִדְקָה קָנָה¹⁸ 5 בְּגִישַׁת: בְּהַגְשַׁת ט | וְחוֹתְמוֹתֵיהֶם קָנָה¹⁹ אָנִי 6 וַיִּלְדָה מִ'כְּבָנָה¹⁸

1 תְּאַלֵּת זו כְּחֶפֶץ לְהַתְעִיל כְּשֶׁחֶפֶץ ה' לַת רַפּוּאוֹת תַּעֲלֶה (ע"ש ירמ' ל יג) לַחֲטָא (לַתְּאַלֵּת, ע"ש איכה ג סה תַּאֲלַתְךָ לַהֵם) שֶׁל עַם זו (ע"ש שְׁמוֹת טו טז). שׁוֹעַ עֶרוֹךְ (ע"ש אִיבּוֹ לֹי יט הִיעֵרֶן שׁוֹעַךְ לֹא בִצֹר) לְמָדָם לְהוֹעִיל ע"ש יִשַׁע' מִחַ יז אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מִלְּמַד לְהוֹעִיל, ר"ל לִמְדָה אֶת יִשְׂרָאֵל לְעֶרֶךְ תַּפְלִתָּם. 2 רוֹן הַרְרִי קָדָם ע"ש דְּבַר' לֹג טו וּמִרְאֵשׁ הַרְרִי קָדָם וּמִמְגֵּד גְּבוּעוֹת עוֹלָם, פִּי תַפְלַת הַאֲבוֹת, ע"פ דְּרַשְׁתָּ חוֹל סְפָרִי דְּבָרִים שְׁנֵי מִלְּמַד שְׁאֲבוֹת וְאֲמָחוֹת קְרוִים הָרִים וּגְבוּעוֹת, שְׁנֵי (שֶׁ"ש ד ו) אֵלֶּךְ לִי אֵל הָרַם הָמוֹר וְאֵל גְּבוּעַת הַלְּבוֹנָה. קְרוֹא בְּגֵרוֹן יִשַׁע' נָח, ר"ל לְקַרְוֵה בְּקוֹל. מוֹקֵשׁ לְהַגְעִיל לְהַשְׁחִית אֶת הַיָּצֵר הָרַע, ע"ש אִיבּוֹ יֵא י שׁוֹרֵר עֶבֶר וְלֹא יִגְעִיל, אוֹ לִפִּי שְׁמוֹשׁ הַמֶּלֶךְ בַּלְשׁוֹן חוֹל שְׁפִירוּשָׁה לְהַעֲבִיר בְּמִים רוֹתְחִים, כְּגוֹן בְּמִשְׁנָה, ע"ז ה' י"ב. 3 צִדְקָם לְהַקְפוֹת לְהַעֲלוֹת, לְגַלּוֹת (הַלְשׁוֹן) לְקוֹחַ מְהַעֲלָת דְּבַר כְּדִי שִׁיּוּף עַל פְּנֵי הַנוֹזֵל, כְּגוֹן שֶׁבַת דָּף כ"א א' כּוֹרֵךְ פְּתִילָה עַל גְּבִי אֲגוּזָה... לְהַקְפוֹת, וְעִי' לְהֵלֶן בְּמוֹסָף, מִשְׁלֵשׁ 11, כִּסָּא לְהַקְפוֹת, פִּי לְגַלּוֹת אֶת הַמּוֹלֵד. בְּנִיב שׁוֹעָה ע"ש יִשַׁע' נֹזֵיט נִיב שְׁפָתִים, ל' דְּבַר. פְּעָלָם בְּקָרֵב שָׁנִים לְשִׁמְעָה ע"ש חֲבִק' ג ב פְּעִלְךָ... בְּקָרֵב שָׁנִים תּוֹדִיעַ, ר"ל לְהַשְׁמִיעַ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם וּלְהַנְצִיחַ אֶת זְכוֹרָם. 4 עֵת רִצּוֹן וַיּוֹם יְשׁוּעָה ע"ש יִשַׁע' מִט ח בַּעַת רִצּוֹן עֲנִיתִיךָ וּבְיוֹם יְשׁוּעָה עֲזַרְתִּיךָ..., ר"ל לְהַשְׁמִיעַ אֶת עַת רִצּוֹן. סְבִיכַת קֶרֶן שְׁבוּ נֶאֱחָז הָאֵיל בְּסֶכֶךְ בְּקֶרְנֵי (בְּרֹא' כב יג) וּבְרִית שְׁבוּעָה וּשְׁנֵשְׁבַע ה' לְאַבְרָהָם (שֶׁם טז) כִּי בֶרֶךְ אֲבִרְכָךְ וְכו'. 5 נּוֹכְבִּים בְּגִישַׁת חוֹתְמוֹת תְּשׁוּעָה / מְסַפֵּר שְׁתוֹת וְחוֹתְמִיָּהם תְּשׁוּעָה פִּסְקָא זו עֲדִיין לֹא נִתְבָּאֵרָה כְּהוֹן, וְהַמְפְּרִישׁ נִתְּנוּ לֵה פִירוּשִׁים דְּחוּקִים (כְּגוֹן ג' אֲבוֹת וד' אֲמָחוֹת ובי' הַשְׁפָּחוֹת לְפִירוּשׁ שְׁתוֹת וְחוֹתְמִיָּהם), וְגַם פִּירוּשׁ רִוּו"ה שְׁרָאָה בְּתוֹסַפַּת 'מְסַפֵּר שְׁתוֹת וְחוֹתְמִיָּהם תְּשׁוּעָה' בִּיאֹר לְמַלִּים הַקּוֹדְמוֹת, אִינוּ מִתְקַבֵּל עַל הַדַּעַת. כְּנִרְאָה רוּחָה הַפִּיטֵן לִזְמַר נּוֹכְבִּים פִּי' מְדַבְּרִים, מִתְפַּלְלִים... מְסַפֵּר שְׁתוֹת וְחוֹתְמִיָּהם תְּשׁוּעָה תְּשׁוּעָה תְּשׁוּעָה בְּכּוֹת שְׁבַעמִידָה לְמוֹסָף שֶׁל ר"ה (שְׁתוֹת ל' יסוּד, ע"פ תַּהֲלִי' יא ג, כְּנִרְאָה לְסִימּוֹן גּוֹף הַבְּרִכוֹת, וְחוֹתְמִיָּהם, כְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה תַעֲבֹ' ב' ג', לְסִימּוֹן הַחֲתִימּוֹת). מִה שֶׁהַקְּדִים הַפִּיטֵן חֲתוּת בְּרוּר, וַיִּתְּכֵן שְׁהוּא רּוֹמֵז בְּמַלִּים בְּגִישַׁת חוֹתְמוֹת תְּשׁוּעָה לְמַצּוֹת הַנִּקְרָאוֹת 'חוֹתָם' (כְּגוֹן מִלָּה ע"פ שְׁמוֹת רַבֵּה י"ט ה', קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלִין ע"פ שֶׁ"ש ר' ח' ו') שְׁבוּכּוֹת קִיּוּמֵן נִיגְשִׁים. בְּרַם לֹא מִצָּאֵת כָּאֵן רִמּוֹ לְמַסְפֵּר תְּשׁוּעָה. לְמִנֵּן פְּלוּל שְׁמוֹת תְּשׁוּעָה / כְּחֻנָּה עֶקְרָה יִלְדָה שְׁבָעָה לְמִנֵּן ט' אוֹכְרוֹת הַשֶּׁם שְׁבַתְּתָל חָנָה שְׁנֵאֲמַר בַּה (ש"א ב ה) עַד עֶקְרָה יִלְדָה שְׁבַעָה, וְעִי' בְּפִסְקָתָא רַבְחִי מ"ג דָּף קפ"ב

יֹאמִירוּ עֹז מַלְכוּת עֶשֶׂר / טְבוּעוֹת לְשֵׁם בְּחֵן עֶשֶׂר
חֵק זְכֵרוֹנוֹת וְקוֹלוֹת עֶשֶׂר / זָכַר מְבָרָךְ גְּבִירוֹ בְּעֶשֶׂר:

וַיִּפֶּן בְּאַהֲבָה אֶת־י נְהָרִים / הָעֶקֶד בְּהַר מֹר אַחֲרֵים
10 דִּשְׁנו יִרְא לְחוֹן שִׁירִים / גָּשִׁים עָדִיו בְּקָר וְצִהָרִים:

בְּזֶה פָּרָק חֲנֹן עֲתִירָה / בְּעַד אֲסוּרָה עַד הַתָּרָה
אֲנָקָת אֲסִיר אֲז כְּהַכְתָּרָה / אֲלֵי לְהַעֲתָר כְּמוֹ נַעֲתָרָה:

כְּפָתוּב. וַיַּעֲתֵר יִצְחָק אֶל־יְיָ לִנְכַח אֲשֶׁתּוֹ כִּי עָקְרָה הִיא. וַיַּעֲתֵר לוֹ יְיָ וַתֵּהָרַר רַבָּקָה אֲשֶׁתּוֹ: (ברא' כה כא)

וַנֶּאֱמַר. תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנָקָת אֲסִיר. כְּגִדֵּל זְרוּעֶךָ הוֹתֵר בְּנֵי תְמוֹתָה: (תהל' עט יא)

וַנֶּאֱמַר. יַעֲתֵר־אֶל אֱלֹהֵי יִירָצָהוּ וַיִּרְא פָּנָיו בְּתוֹרֶעָה וַיִּשֶׁב לְאַנּוּשׁ צִדְקָתּוֹ: (איוב לג כו)

וַנֶּאֱמַר. וְהוֹצִיא כְּאוֹר צִדְקָה. וּמִשְׁפָּטָה כְּצִהָרִים: (תהל' לו ז)

[וַנֶּאֱמַר. וְכִאוֹר בְּקָר יִזְרַח־שָׁמֶשׁ. בְּקָר לֹא עָבוֹת מִנֶּגַע מִמָּטָר דָּשָׁא מֵאָרֶץ: (ש"ב כג ד)]

[וַנֶּאֱמַר. צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי־אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תִּהְיוּ רַבָּה. אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְיָ: (תהל' לו ז)]

וַנֶּאֱמַר. לְשִׁלְמָה אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ לְמִלָּךְ תֵּן. וְצִדְקָתְךָ לְבֶן־מֶלֶךְ: (תהל' עב א)

7 עזו: בעזו קג⁷ | טבועים ה | בוחן עשר אמו^{18,9,7} אג³: בוחן בעשר שאר כי"י 8 חק מנוקד בכמה כי"י | זכרונות וקולות:
זכרון קולות קג⁷ אג³ ניזכר נסיונות קג⁷ 9 באהב קג⁷ 10 יראה מ | בקר וערב וצהרים ט: ערב (ו) בקר וצהרים גוקג¹⁸
11 אסורה: אסירה קג⁷ 18,9,7 אג³: עד: ועד מ אז גב'ע' 12 כהוכתרה: הוכתרה אבב' הזחזרע' צף (שמה זה עיקר) אכתירה
קג⁷ 18,9,7 אג³ | אליו להעתר כאם מותרה קג⁷ 14 בברך אג³ קג⁷ 18,9,7 | בגנו: בו קג⁷ 18,9,7 | בצלו אג³

א' ובמדרש שמואל ב' י'. וכל הענין ע"פ המאמר ירו' ברכות ד' ג' דף ח' א' (ובבלי ברכות דף כ"ט א') תשע (ברכות) של ר"ה מניין. א"ר אבא קרטיגניא כנגד תשע אזכרות שבפרשת חנה. 7 יאמירו עוז מלכויות עשר יתנו, יביעו (ע"ש דבר) כו יז—יח) את עשרה פסוקי מלכויות, ע"פ המשנה ר"ה ד' ו', וכן י' זכרונות וי' שופרות, והנימוקים הניתנים כאן שונים מהניתנים בירר' ר"ה ד' ז' דף נ"ט ג' ובבבלי ר"ה דף ל"ב א'. טבועות לשם בוחן עשר מתוקנות כנגד עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו (אבות ג' ג'. פרקי ר"א כו—ל"א). 8 חוק זכרונות וקולות עשר ר"ל וגם יאמירו את י' זכרונות וי' שופרות כהלכה (וי"ק תג, פי' חקק, קבע לחוק). זכר מברך גבירו בעשר זכר ליצחק שברך את יעקב (הנקרא גביר לאחיו, ברא' כו כט) בעשר ברכות לפי פרקי ר"א ל"ב, ב"ר פ"ד ו' ע' 1007. ויק"ר ל"ד ט"ז (ע' תתטז"ו ובמקבילות הרשומות בהערה שם). 9 ויפן באהוב אתיו נהרים ויזכור את בנו האהוב (ברא' כב ב) של אברהם שבא מארם נהרים. העקוד בהר מור אחוריים שנעקד בהר המוריה, עי' ב"ר נ"ה ז' ע' 592 מקום שהקטרת קריבה, היך דאת אמר (שה"ש) ד ו' אלך לי אל הר המור, ידיו אחוריו, כדרך שעוקדין את הקרבנות. 10 דשנו ירא לחון שירים ירא הקב"ה את דשנו של יצחק, ע"פ המדרש הנזכר לעיל (מגן 12), כדי שיהיו את שירי עם ישראל. 11 בזה פרק חנו עתירה בר"ה התפלל יצחק, עי' ברא' כה כא ויעתר יצחק לה... וכנראה המציא הפייטן שתפלה זו היתה בראש השנה, כי פרט זה אינו נמצא במדרשים הידועים. בעד אסורה בעד אשתו שהיתה עקרה, והוא ע"פ דרשת חז"ל ב"ר ע"א א' ע' 821 ואת אסיריו לא בזה (תהל' סט לד) אלו העקרות שהן אסורות בתוך בתיהן. עת הותרה עד שהרתה. 12 אנקת אסיר או כהוכתרה כמו שנענתה אז תפלת יצחק (אנקת אסיר ע"ש תהל' קב כא). אלי להיעתר יה"ר שיענה גם לי (ר"ל להש"ץ) כמו נעתרה תפלת יצחק.

מִלֶּךְ בְּדִין עֲלוֹת בְּתִרוּעָה / גִּיא עִם דְּרִיָּה לְרוּעָה
בְּשׁוֹפָר אֶפְתָּנוּ וּבִבְרָךְ כְּרִיעָה / בְּטִלְלֵי תַחִי בְּגִזְוֹ אֶתְרוּעָה:

נ"א (היה נהוג בצרפת וכעת במנהג פולין) 13 מִלֶּךְ עֲלִיּוֹן וְנוֹרָא / מִשְׁפָּטְנוּ יוֹצִיא כְּאוֹרָה
14 אֵיחָלְנוּ כְּתֹר לְעִטָּרָה / בְּטִלְלֵי תַחִי בְּחִסְדּוֹ אֶתְפָּאֲרָה:

מִי כְמוֹךְ אֵב הֶרְחָמִים זֹכֵר יְצוּרֵי לַחִיִּים בְּרַחֲמִים.
וְנֹאמֶן אֶתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחִיהַ הַמֵּתִים:

14.13 נוסח אחר רק צפרא" 13 עליון: איום נ עליון איום ה | משפטנו: דיננו טלפ"ה | תוציא גטלונכך |
לאורה טלנמ'נך 14 איחלנו: אחלנו 1 אענדנו פ | לעטרה: ועטרה ה | תחי: חיים פ

13 משפטנו יוציא כאורה ע"ש תהל' לו ו הוציא כאור צדק ומשפט כזהרים. 14 איחלנו איחל לו, וי"ג אחלנו (ושמא זה עיקר). וי"ג אענדנו, ע"ש איוב לא לו אענדנו עטרות לי. כתר לעטרה ותפלי תהיה כתר לראשו, שהקב"ה מתעטר בתפלתן של ישראל, כדרשת חז"ל שמות רבה כ"א ג. בטללי תחי בטללי תחיה.

משלש

סיון: ט"ז - א - 314.

1 אֶבֶן חֹג מְצוּק נְשִׂיָּה / תְּהוֹם רַבָּה צוּל שְׂאִיָּה
בְּפִנֵּת רֹאשׁ יִסּוּד שְׁלִישִׁיָּה / שְׁתַּתּוּ שְׁעוֹן בָּהּ לְשַׁעֲיָה:

גִּבְעַת שְׂרָשׁ מְאֻסֶּת בּוֹנִים / רַבְּעָה הַיּוֹם מְאַרְבַּע אֲבָנִים
דְּמַעוֹת מְבַכָּה עַל בָּנִים / קִשְׁבָּה מְנַעִי אִם הַבָּנִים:

כ"י הנ"ל || 2 שותתו שעון בה: שיועתי במ שעון קב"ה 3 בונים: כאן נפסק קב"ה 18 | היום: כהיום א | מארבעת פנקג"ה
מארבעה זחטגלאפמא" 4 אם על בנים צ וו'ה

1 אבן חוג הארץ, ע"ש ישע' מ כב היושב על חוג הארץ, משלי ח כז בחקר חוג על פני תהום. מצוק נשיה יסוד הארץ, מצוק פי' עמוד, סלע, ע"ש ש"א ב ח כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל. נשיה ע"ש תהל' פח יג היודע בחשך פלאך וצדקתך בארץ נשיה, פי' בארץ שכחה. תהום רבה, ע"ש ברא' ז יא. ישע' לו ז. תהל' לו ז. צול שאיה מצולות ים של שמה, ע"ש ישע' כד יב נשאר בעיר שמה ושאייה יכת שער, ודומה לו שאון גלים (תהל' סה ח). 2 בפנות ראש ע"ש תהל' קיח כב לראש פנה. יסוד שלישיה יעקב, שהיה שלישי לאבות ע"פ מה שדרשו בספרי דברים שי"ב יעקב חבל נחלתו. מה חבל זה משולש כך היה יעקב שלישיה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ. שותתו כל אלה הנזכרים נקבעו ונוסדו, והכל ע"פ פרקי ר' אליעזר ל"ה (אחר חלום יעקב) וישב יעקב ללקט את האבנים ומצא אותם כולם אבן אחת ושם אותם מצבה... מה עשה הקב"ה נטה רגל ימינו וטבעה האבן עד עמקי תהומות ועשה אותה סניף לארץ כאדם שעושה סניף לכיפה, לפיכך נקראת אבן השתיה שמשם הוא טבור הארץ ולשם נמתח כל הארץ... לפי זה יש לבאר בפנות ראש יסוד שלישיה בראשותיו של יעקב נוסדה הארץ שעון בה לשעיה כדי שישענו עליו ישראל בתפלתם לשם שעיה, שישעה ה' אליהם. 3 גבעת שרש רחל, שהיתה עיקר הבית ע"פ דרשת חז"ל ב"ר ע"א ב' (ע' 823-824) ועי' ספרי דבר' שג"ג וממגד גבעות עולם. מלמד שאבות ואמהות קרובים הרים וגבעות, שנאמר

5 הָאֲדָמוֹן כָּבֵט שְׁלֹא חָלָה / צָבָה לְקַחְתָּהּ לוֹ וְנִתְבַּהֲלָה
וּפְלִלָה רַבִּים בְּעַד תְּחוּלָתָהּ / פְּדוּתָהּ מִזֶּד וְלֹא חָלָהּ:

זָכַר לָהּ יִשְׂרָאֵל אֲרָחוֹת / עֶבֶר לְהַמִּיר בְּבֶטֶן אָחוֹת
חֲשֵׁבָה הַיּוֹם וְזָכָרָה לְהָאָחוֹת / סִלּוֹף דִּינָה בִּיהוּסָף לְהִנְחוּת:

טָבַע כְּכָלִי יוֹצֵר הָעֶבֶר / נָסִי חִיִּלִּים לְהַעֲצִים וּלְהַגְבִּיר
10 יָה כִסְכַּת אֲנָקֶת גְּבִיר / מְטוֹת שְׁנַיִם מִנֵּה הַסִּבִּיר:

5 כבט: כהביט פ | שלא: שלו קנ⁷ | לקחתה: קנ⁷ א⁸ 8 היום אב' דמנך' ע' אף קנ⁷: 9 כהיום שאר כ"י
9 ככלי: כלי קנ⁷ א⁸ | 10 כסכת: כהסכית פ | אנקת: ביצור אף קנ⁷ 9 הסביר: הגביר פ להסביר קנ⁷

(שה' ש' ד ו) אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה. מאוסת בונים ע"ש תהל' קיח כב אבן מאסו הבונים, והוא כל זמן שלא ילדה. רובע היום מארבע אבנים נחיתה הרביעית מארבע אמהות שמהן נבנה בית יעקב. (וי"מ מאוסת בונים על לאה שהיתה שנואה ליעקב ובר"ה היתה אם לארבעה בנים, כי בר"ה נולד יהודה, ואינו מסתבר מפני ההמשך.) 4 ד'מעות מבכה על בנים ע"ש ירמ' לא יד רחל מבכה על בניה, והפייטן דרש את הפסוק על בכיית רחל מפני שהיתה עקרה. קשבה מנעי אם הבנים שמעה ונתבשרה מן השמים מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה וכו' (שם לא טו), שתהי עוד אם הבנים שמחה (ע"ש תהל' קיג ט). ואין דרשה שכזו ידועה מהמדרשים שלפנינו. 5 האדמון עשו שנקרא אדמוני (ברא' כה כה) כבט שלא חלה כשראה שלא ילדה (חלה מל' חול, כמו ישע' סו ח כי חלה גם ילדה ציון את בניה). צבה לקחתה לו רצה (צבה ע"פ המלה הארמית 'צבא', ודומה לו צביון, פי' רצון) לקחת אותה לו לאשה, ונתבהלה מפחד שלא תינשא לו, עי' בר' ע"ג ג' ע' 846 פדה בשלום נפשי, זה יעקב, מקרב לי (תהל' נח טו) שלא תקרב לי עצת הרשע, שלא יאמר, זו שילדה יטלנה וזו שלא ילדה לא יטלנה, ועי' ג"כ תנחומא ויצא כ' ע' 158 (בובר) היתה רחל מצירה, לומר שמא יטלנה עשו מאחר שלא הולדתי בן... ומדרש תהלים ב"ה ד' ע' 292 מהו מקרב לי, שלא תקרב עצמו של עשו ברחל, למה, שכן היו התנאים, שיעקב נוטל לאה ועשו רחל... ובכל המדרשים הג"ל אין הענין יוצא מעשו עצמו, וכנראה הוסיף הפייטן משלו או שהיתה מסורת שונה בידו. 6 ופללה רבים בעד התוחלת התפללה הרבה תפלות בעד תוחלתה להריון, עי' בר' (שם) כי ברבים היו עמדי... בהרבה תפלות נפקדה רחל. פדוּתָהּ מִזֶּד לפדות אותה מעשו, ונענתה ולא חוללה. 7 זכר לה יושר ארחות יושר זכר הקב"ה לרחל, וייתכן שיש כאן רמז לאגדה שמסרה רחל ללאה את הסימנים המוסכמים בינה ליעקב כדי שלא תהיה לבז, מגילה דף י"ג ב, ובעוד מקורות הרשומים במדרש הגדול לבראשית, מהד' מרגליות ע' תקיז הערה 6. עובר להמיר בבטן אחות להחליף את העובר, שהיה זכר, לנקבה, ע"פ אגדה שהיתה נפוצה בכמה שינויים, עי' ירו' ברכות ט' ה' דף י"ד א"ב עיקר עיבורה של דינה זכר היה, מאחר שנתפללה רחל נעשית נקבה. הדא היא ואחר ילדה בת (ברא' ל כא) ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה, מאחר שנתפללה רחל נעשית נקבה. ועי' ג"כ בר' ע"ב ו' (ע' 845) עיקר ברייתא של דינה זכר היה ומתפלת רחל... נעשת נקבה. וכ"ה במדרש הגדול ע' תקל"ג. במקורות אחרים נשתנה העובר על פי בקשת לאה שביקשה רחמים על אחותה, עי' תרגום יונתן ברא' ל כא. תנחומא ויצא ח' = תנחומא דף ע"ט א' בורה. בבלי דף ס' א'. 8 חישבה היום זכרה להיאחות חישב הקב"ה כהיום הזה. להאחות זכרה של רחל עם שאר האמהות, באופן שיהיה לה זרע אנשים. סילוף דינה ביהוסף להנחות לסדר את חילוף דינה ביוסף, באופן שדינה תהא במעי לאה ויוסף במעי רחל, ע"פ האגדה הג"ל (ונאמר זה בפירוש בנוסח תרגום יונתן: ואיתחלפו עובריא במעיהון, והוה יחיב יוסף במעאה דרחל ודינה במעאה דלאה). 9 טבע ככלי יוצר העביר כדרשת חז"ל בר' ע"ב ו' (ע' 844) אף היושבת על המשבר יכול הוא להשתנות. הה"ד (ירמ' יח ו) הכיוצר הוא לא אוכל וכו', וביתר אריכות תנחומא ויצא ח' לפי שאין קשה לפני הקב"ה לעשות את הנקבות זכרים ואת הזכרים נקבות. וכן מפורש ע"י ירמיה וארד בית היוצר והנה הוא עושה מלאכה על האבנים ונשחת הכלי אשר הוא עושה וכו' ושב ויעשהו כלי אחר כאשר ישר בעיני היוצר לעשות. מה הקב"ה אומר לירמיה הכיוצר הזה לא אוכל לעשות לכם בית ישראל... נסי חיילים להעצים ולהגביר לתת תגבורת לדגלי חיילי ישראל על ידי הוספת שני שבטים יוסף ובנימין. (ויש מפרשים נסי חיילים נפלאות רבות וגדולות, ונ"ל רחוק). 10 י'ה כסכת אנקת גביר כששמע הקב"ה תפלת יעקב הנקרא גביר (ברא' כז ט). כסכת, ר"ל כהסכית, דוגמת דבר' כז ט הסכת ושמע ישראל. מטות שנים מנה הסביר נתן לו תקוה שיצאו ממנה שני שבטים (וכנראה יצר הפייטן 'הסביר' מל' סבר (= שָׁבַר שבמקרא,

11 כַּעֲקֶרֶת בֵּית בְּתַחַל גִּכְרָה / כַּבְּכוּר רֵאשִׁית בְּתַחַל בִּכְרָה לְבִדְיָה תַעֲמֹד בְּיוֹם זִכְרָה / לְהַזְכֵּר לָמוּ כְמוֹ נִזְכָּרָה:

- כַּכְתּוּב. וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־רַחֵל. וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָה: (ברא' ל כא)
- וַנֶּאֱמַר. וַנִּשְׁחַת הַכְּלִי אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה בַחֲמֵר בִּיד הַיּוֹצֵר. וְשָׁב וַיַּעֲשֶׂהוּ כְּלִי אַחֵר כְּאֲשֶׁר יֵשֶׁר בְּעֵינֵי הַיּוֹצֵר לַעֲשׂוֹת: (ירמ' יח ד)
- וַנֶּאֱמַר. עֲדוֹת בִּיהוֹסֵף שָׁמוּ בְצִאתוֹ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם. שִׁפְתָּ לֹא־יִדְעָתִי אֲשַׁמְעֵ: (תהל' פא ו)
- וַנֶּאֱמַר. מוֹשִׁיבֵי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אִם־הַבְּנוִים שִׁמְחָה הִלְלוּהָ: (תהל' קיג ט)
- וַנֶּאֱמַר. אַבְנֵי מֶאֱסוֹ הַבְּנוִיִּם. הָיְתָה לְרֹאשׁ פְּנֵה: (תהל' קיח כא)
- וַנֶּאֱמַר. צִדְקָתָהּ כְּהַר־יֵאֵל מִשְׁפָּטֶיהָ תִּהְיֶה רַבָּה. אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יִי: (תהל' לו ז)
- וַנֶּאֱמַר. וַתִּתְפַּלֵּל הַנָּה וַתֹּאמֶר עֲלֵךְ לִבִּי בֵּי רִמָּה קִרְנֵי בִּי. רַחֵב פִּי עַל־אוֹיְבֵי כִּי שִׁמְחָתִי בִישׁוּעָתָהּ: (ש"א ב א)
- וַנֶּאֱמַר. וְהוּא מִהֲשֹׁנָא עֲדֻנְיָא וּזְמַנְיָא מִהַעֲדָה מַלְכִּין וּמַהֲקִיִּים מַלְכִּין. יִהְיֶה חֲכָמָתָא לַחֲכִימִין וּמִנְדַּעָא לִידְעֵי בִּינָה: (דג' ה כא)
- וַנֶּאֱמַר. הוּא גָלִי עֲמִיקָתָא וּמִסְתָּרָתָא. יָדַע מָה בַחֲשׂוֹכָא וַנְהוֹרָא עֲמָה שָׂרָא: (דג' ב כה)
- וַנֶּאֱמַר. נְהַר דִּי־נִיר נָגַד וְנִפְק מִן־קַדְמוּהֵי אֶלְפִין יִשְׁמֻשׁוּנָה וְרַבּוּ רַבְּבִין קַדְמוּהֵי יְקוֹמּוֹן. דִּינָא יָתֵב וְסַפְרִין פְּתִיחוּ: חֲזוּהֵי הָיוּת בְּאֲדִין מִן־קָל מְלִיא רַבְּרִבָּתָא דִּי קִרְנָא מְמַלְלָא. חֲזוּהֵי הָיוּת עַד דִּי קִטִּילַת חֵיוֹתָא וַהּוּבַד גְּשֻׁמָּה וַיְהִיבַת לִיקְדַת אֲשָׁא: (דג' ז י"א)
- וַנֶּאֱמַר. יִמְלֹךְ יִי לְעוֹלָם אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הִלְלוּהָ: (תהל' קמו י)
- וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: (תהל' כה ד)

11 נזכרה: נוסרה קג' 9 | כבכור: כבירה קג' 9 | 12 לבדיה: לבדה קג' 2 | כמו: כאם קג' 2. אשר קג' 8 | נשכרה ק

תהל' קמו ה), כגון בלשון התלמוד אבד סברם בטל סכויים, עירובין כ"א ה'. 11 כעקרת בית ע"ש תהל' קיג ט. בתחל בתחילה. נזכרה נחשבה כנכריה, ר"ל היתה לבז. כביכור ראשית כראשית הביכור, ע"ש יחזק' מד ל וראשית כל בכורי כל, או כדומה. בתכל בתכלית, בסוף. בזכרה הזכרה כבכור. 12 לבדיה תעמוד לענפיה, ר"ל לבניה, ע"ש יחזק' יט יד ממטה בדיה. שם יז ו ותעש בדים. כמו נזכרה כמו שהיא נזכרה, לפי הפסוק המובא. והפייטן תופס המלת נזכרה אצל רחל, ולעיל נעחרה אצל רבקה ונפקדה אצל שרה, לפי הכתובים.